

A BASELI ZSINAT ÁTHELYEZÉSE BUDÁRA

IRTA

D^É ÁLDÁSY ANTAL

Az 1431-ben az egyházi viszonyok reformálása végett összehívott baseli zsinat feladatai közé tartozott a görög egyházzal az uniót helyreállítani. Ezt a feladatot azonban a zsinat nem oldotta meg, hanem elhatározta, hogy az unio kérdését egy külön e célra összehívott zsinaton fogja tárgyalás alá venni.

A kérdés, hogy az új zsinat hol tartassék meg, csakhamar erős vitára adott okot. A helykérdésbe belejátszott az a viszony is, melyben a zsinat IV. Eugen pápával állott. Tartani lehetett ugyanis attól, hogy ha a zsinat a pápa befolyása folytán Olaszországba, tehát oly helyre tétetik át, mely a pápa befolyása, hatalmi körében áll, ő a zsinatot feloszlathatja, s az egész reformmunkálatot, melynek keresztülvitele a zsinat feladatát képezi, megakadályozhatja. Ezért a zsinat helyének kérdése elsőrangú fontosságú volt, melynek megoldása hosszú vitákat provokált.

Nincs szándékunkban a baseli zsinatnak az új zsinat helyét illető tárgyalásaival foglalkozni. Az kívül esik jelen értekezésünk keretén, melynek célja megismertetni azt a tervet, mely az új zsinatot Budán akarta megtartani s ezzel kapcsolatban Zsigmond királynak Budára vonatkozó ajánlatait ismertetni.

Az új zsinat helyét illetőleg a baseli zsinat kezei némileg meg voltak kötve, A zsinatnak 1434 szeptember 7-én tartott 19. ülésében ugyanis egy oly értelmű határozat hozatott, hogy az új zsinat vagy Olaszország valamelyik városában, vagy Budán, esetleg Bécsben vagy Savoyában tartassék meg.* Ebbe a görögök is beleegyeztek, s midőn két évvel később 1436-ban a hely kérdése fölött már sürgősen határozni kellett, a zsinat követeket küldött a pápához, Zsigmond királyhoz, Albrecht osztrák herceghez, a milandi és savoyai hercegekhez, továbbá Velence, Flórencz és Siena városához, nemkülönben Avignon városához is. Utóbbihoz daczára annak, hogy a görögökkel kötött egyezésbe nem volt befoglalva. Ezeknek a követeknek részére a zsinat egy utasítást dolgozott ki, felsorolva azon feltételeket, melyek teljesítendőök voltak az egyes városok részéről ha a zsinat ott megtartatik.

---

* L. Harduin VIII. 1185–1190 és 1498. Mansi XXIX. 92. 446. V. ö. u. ott XXX 864.

Az instructio szerint a zsinat a görögöknek megígérte volt, hogy a görög császár, a konstantinápolyi patriarcha, a többi egyháznagyok, és a többi a zsinatra jövő személyeknek — kiknek száma 700-ban állapított meg — költségeit fedezni fogja, és pedig úgy az oda és visszautazás, mint pedig a zsinat helyén tartózkodás idejére, 10.000 aranyat azon esetre, ha Konstantinápoly városát a császár távollétére valami veszedelem érné; 15,000 aranyat az említett 700 személynek a tengeren utazása költségeire. Továbbá a négy nagy gálya költségei, melyek a görögöket Konstantinápolyból elhozzák s oda vissza viendik, megjegyezve, hogy ezek közül kettőt a zsinat, kettőt maga a császár állít. Két kisebb gályának és 400 parittyavető fegyveresnek költségei, ezeknek feladata lévén Konstantinápoly védelmére a város előtt horgonyozni a császár távolléte idejében. Mindezt össze-vissza véve a költségek valami 200,000 aranyra rúgnak, a hajók pedig szintén nem csekélyebb összegre becsültek. A költségek fedezésére az illető hely hol a zsinat tartatik, tartoznék adni a zsinat megbízottainak 70,000 arany forintot kölcsönképen egy összegben. Továbbá a görögök részére 30—35 házat a megfelelően felszerelt ágyakkal ingyen. Továbbá a görögök megérkezte után a szükséghez képest 2—3 ízben 5000 aranyat kölcsönözni, mindezen kívül garantiát adni a görögök személyes biztonságára nézve.

Ezzel szemben a követség adja elő, hogy mily előnyök hármanak a zsinat megtartásából az illető helyre, hol a fejedelmek, egyháznagyok stb. kíséretükkel össze fognak seregleni, hozzávéve, hogy a zsinat legalább egy évig, de lehetséges, hogy még tovább is fog tartani. Megjegyzi az utasítás, hogy a zsinat a főt említett összegeket kölcsönkép akarja fölvenni, a követek tehát szerezzenek maguknak tájékoztatást arra nézve, hogy az illető város vagy fejedelem e tekintetben minő biztosítékot kíván. Azonkívül meg volt hagyva a követeknek, hogy tájékoztassák magukat az iránt, vajjon kaphatnának-e kölcsön még két nagyobb fölfegyverzett hajót a görögöknek a legközelebb fekvő tengeri kikötőbe szállítására, valamint hogy rendelkezésükre bocsáthatná-e nekik az illető pályázó azt a két könnyebb hajót, melyet a zsinat Konstantinápoly védelmére tartozik állítani a törökök ellen. Ugy szintén vajjon az őrizetre szükségelt 300 (előbb 400-ról szolt az utasítás) parittyavető fegyverest egy kapitány vezérlete alatt rendelkezésükre bocsáthatná-e? miáltal a zsinatot nagy gondtól szabadítaná meg, megjegyezve, hogy az ezekért járó költségek a 70,000 aranyból levonandók lesznek.

Az utasítás a követeket minden lehető esetre ellátja a szükséges tudnivalóval. Azon esetre, ha nehézségek merülnének fel a zsinat kívánalmi teljesítésére, a követek föl vannak hatalmazva annak kijelentésére, hogy mind-

erre talán nem is lesz szükség, mert lehetséges, hogy a költségek fedezésére a zsinat másfelől is fog pénzt kapni, és csak minden lehetőségre kívánja magát a zsinat biztosítani. Továbbá hangsúlyozzák a zsinatból származó előnyöket és azt, hogy mindez csak kölcsönkép megy. Ha az a kérdés merülne fel, hogy miért nem előlegezik a zsinaton jelenlévő prelatusok a költségeket, arra nézve azt válaszolhatják, hogy eddig is már a görög ügyben körülbelül 16,000 aranyforint kiadásuk volt, a mihez még a cseh ügyekben, a francia ügyekben és más kérdésekben az illető helyekre küldött követségek költségei járultak. Maguk a zsinat tagjai ki 5, ki 4, ki 3 év óta tartózkodik itt, idegen helyen nagy költségekbe verve magát, nem lehet tehát csodálni, ha most a keresztény hitekhez fordulnak a költségek fedezése végett. Végül pedig ha a kért összeg megadása nehézségekbe ütköznék, kérdjék meg, hogy mely összeg megadására volnának az illetők hajlandók.¹

Mindezekre nézve a követeknek lelkükre köttetett, hogy pontos tájékoztatást szerezzenek maguknak, annál, is inkább mert az idő már nagyon is körmére égett a zsinatnak. A görögökkel kötött egyezség értelmében az összes hajóknak, a 300 fegyveresnek és 25,000 aranynak (1437) május havában Konstantinápolyban kellett lennie, tehát már január havában kellene azokat utnak indítani, tehát már e határidő előtt legalább két hónappal mindennek készen kellene lennie. Különben a követek az utasítás határain belül szabad kezét nyertek a tárgyalásra. Feladatuk volt még a házak bérárait, az élelmiszerek árait, a vásárokat nézve maguknak tájékozást szerezni, hogy ezekről kielégítő jelentést tehessenek. A *salvus conductus* minden eshetőségre nézve 1000 ember részére kérjék, és pedig a közbeneső országok fejedelmeitől is.²

Ezzel az utasítással ellátva mentek szét a követek 1436 május hava után Olaszországba a milanoi fejedelemhez, Velenczéhez, Flórenczhez és Sienához, továbbá a *salvus conductus* végett az aragoniai királyhoz és Genuához. Németországba Zsigmond császárhoz Budát illetőleg, Albert osztrák herceghez Bécsset illetőleg, továbbá Strassburgba, Franciaországba, a savoyai herceghez és Avignon városához.³

Legelsőnek Velence városa küldte be válaszát Simone de Valle által, ki azt augusztus 3-án a zsinat közgyűlésén előterjesztette. Ezután gyors egymásutánban érkeztek meg a többi ajánlatok. A zsinat kívánságait hajlandók voltak teljesíteni Velence, Milano, Flórencz és Avignon, a többi kevesebbet ígért,

¹ Az utasítás kiadva: Monumenta Conciliorum generalium seculi XV. Concilium Basileense. Scriptorum tomus II. Vindobonae 1873. a 902—904. lapokon.

² U. ott. 904.

³ U. ott. 905.

mint a mennyi követeltetett. A különféle ajánlatokra nem terjeszkedünk itt ki, csak az osztrák herceg ajánlatáról szólunk, ki Bécs érdekében követe, egy névleg meg nem nevezett apát utján a zsinat minden kívánságát kész volt teljesíteni, kivéve a 70,000 forintot, okul adva, hogy pénzügyi viszonyait a csehek elleni hadjárat teljeseen kimerítette.¹

Zsigmond királyhoz az aquilejai patriarcha küldetett ki.² Augusztus 18-án Zsigmondtól válasz még nem érkezett, csak egy levél, melyben a zsinatot arra kéri, hogy addig ne határozzon a hely kérdésében míg nem az aquilejai patriarcha visszaérkezik. Ez szeptember havában történt meg, s az e hó 13-án tartott ülésen a patriarcha átadta Zsigmond írásbeli ajánlatát. Meglepő, hogy e levélben Zsigmond Budáról egy szóval sem emlékszik meg. E helyett azt ajánlja, hogy a zsinat maradjon továbbra is Baselben, ajánlkozva, hogy összekötetései révén a görögöket is rábirandja, hogy Baselbe jőjjenek.³ Ezzel ugyan felsült, mert a következő események folyamán kiderült, hogy a görögök egy ily értelmű megoldásról hallani sem akarnak, s azt elfogadni minden áron vonakodnak.⁴

Nem bocsátkozunk részletes tárgyalásába e kérdésnek. A zsinat a hely kérdése körül hosszú és elkeseredett vitákat folytatott, s a vége az lett, hogy a szavazásnál a többség Basel mellett nyilatkozott, illetve ha ezt a görögök nem fogadnák el, Avignont, vagy egy más savoyai várost nevezett meg. A kisebbség ellenben Flórencz, illetve Udine mellett nyilatkozott, e mellett azonban még a görögökkel kötött egyezségben megnevezett más városok egyikét sem perhorreskálta. Ismeretes, hogy IV. Eugen pápa a kisebbség javaslatához csatlakozott és mindent megtett, hogy Zsigmond királyt ennek megnyerje. 1435/36 körül Ambrogio Traversari utján igyekezett a pápa Zsigmondot megnyerni, 1436 december havában pedig a zenggi püspököt küldte hozzá. Mindkét követség azonban eredmény nélkül maradt. A zenggi püspök 1437 elején úgylátszik még mindig nem utazott volt el, mert csak márczius 13-án utalványoztatott részére a 400 forintnyi utazási költség.⁵ Az örökké szeszélyes Zsigmond király azonban ekkor már újból megváltoztatta elhatározását. Ugy látszik, hogy időközben meggyőződött arról, hogy a görögök az ő indítványát, mely szerint a zsinat Baselben maradjon, elfogadni semmi szín alatt nem hajlandók. Viszont a pápának fáradozásai őt Flórencznek megnyerni is eredmény nélküliek maradtak, mert

¹ U. ott. 905.

² U. o. 906.

³ U. ott.

⁴ U. ott.

⁵ Lásd Haller: Concilium Basiliense, Basel, 1896. I. 153. f. jegyzet 1.

Zsigmond 1436 végén egyszerre Budára nézve tesz ajánlatot a zsinatnak követe Palomar János által, s ez ajánlatát a következő évben még egyszer nagyobb nyomatékkaal ismételte, azonban eredmény nélkül.

Zsigmond király 1436 december havában Prágában állította ki követe Palomar János részére az utasítást, mely a király ajánlatait Budát illetőleg tartalmazta. Ez utasítás teljes szövegét alább közöljük, lássuk itt annak nyomán, hogy alakult Baselben az ügynek folyása.*

Az utasítás általános szavakkal kezdődik, elmondva azt, hogy a király fel fogva a görögökkel unio jelentőségét a maga teljes voltában, annak jelentőségét a keresztény világra minden tekintetben, elhatározta Buda városát az új egyetemes zsinat helyéül felajánlani, tekintetbe véve részint azt, hogy a görögökkel kötött egyezségben Buda városa is meg van nevezve, részint azt, hogy Magyarország határaihoz közel számos görög vallást követő nép lakik, mely a zsinaton könnyű szerrel részt vehet és valószínűleg részt is akar venni.

E czélből mindenekelőtt teljes *salvus conductus* ad a zsinaton résztvevőknek, odautazásuk, ott tartózkodásuk, illetve visszautazásuk idejére. Elismerve, hogy a zsinaton résztvevők senki másnak, csak a zsinatnak fenhatósága alatt állanak, a zsinat ítélkezésének alá vannak vetve, kötelezve magát arra, hogy úgy ő elismeri e zsinati főnhatóságot, mint pedig gondoskodni fog arról, hogy összes tisztjei, hivatalnokai a zsinat által a *jurisdictio* gyakorlásával megbízottakat e tevékenységükben elismerjék és támogassák.

Felajánlja a görög császár, a konstantinápolyi patriarcha, a többi görög egyháznagyok és egyéb személyek részére összesen 700 egyénnek — a meny nyiről a zsinati *instructio* is szól — a szükséges lakást és ellátást, lovak, kocsik, és élelmiszerekkel, a mikor a legközelebb eső kikötőhöz megérkeznek, a Budáig tartó utazás, az ott tartózkodás idejére, továbbá arra az időre, a meddig Magyarország határain belül tartózkodnak.

Az egyháznagyok és a többi személyek részére a lakásokat díjtalanul bocsátja rendelkezésnkre. A mi az ételmezést, ellátást illeti, annak árát egy bizottság által kívánja meghatározatni, mely felerészben a zsinat, felerészben a város megbízottaiból állíttassék össze. Az ételmezésre nézve megjegyzi az utasítás, hogy a vásári viszonyok Budán elég kedvezőek, s a rendesnél nem drágábbak az árak, mindazonáltal a király gondoskodni fog arról, hogy a vásár mindenünnen látogatott legyen. Annál könnyebben megteheti ezt, mert Istennek hála, ez az ország kenyér, bor, marhákban, halakban és más élelmiszerekben szerfölött bővelkedő.

* Az utasítás a bécsi udv. és áll. levéltárban, Reichsregistraturbuch, L. kötet, fol. 2 s. kk.

Felajánlja továbbá Zsigmond király a zsinat által kért gályákat és pedig a két nagyobbat és a két kisebbet olyképen, hogy azok Velenczében fölszerelve május hó elejére készen legyenek a Konstantinápolyba indulásra, hogy ott a másik kettővel együtt a görögöket elszállítsa, a másik kettő pedig mint őrhajó ott maradjon. Azonkívül késznek nyilatkozik a kívánt 300 parittyavetőt is kiállítani, s az erre szükségelt, a görögökkel kötött szerződésben stipulált költségek viselésére hajlandónak nyilatkozik.

A zsinat rendelkezésére bocsátja továbbá a császár a kívánt 30,000 aranyat,* a mely összegre a görögökkel kötött szövetség értelmében a zsinatnak szüksége van, egyrészt 15,000, másrészt 10,000 aranyra. Ugy ezen 15, illetve 10,000 aranyra, valamint a fentemlített hajók és fegyveresek költségeire nézve a zsinat kötelezvényét kéri, megjelölendő lévén a visszafizetési idő is. Ha azonban a zsinat feladatát megoldja, s az unio a görög egyházzal létrejőve egy általános szentföldi hadjárat hirdettetik, akkor ezen összes költségek visszafizetéséről, mely költségek 90,000 forintot felülhaladnak, Isten dicsőségére és lelki üdvéért lemond, s azt nem kívánja, lévén őneki is a legfőbb vágya a szent sir helyét meglátogatni.

Reményét fejezi ki ezek után a király, hogy a görögök szívesen jövendnek a zsinatra, ha meghallják, hogy reális segílyt nyerendnek, melylyel a hitetlenek támadásaitól magukat megszabadíthatják. A mi a görög császárt illeti, Zsigmond nem kételkedik abban, hogy az örömet fog Buda városába jönni, miután azt már régebb időről ismeri, azonfelül itten birodalma helyzetéről sűrűbben hallhat hirt, és könnyebben intézkedhetik a szükséghez képest.

Ehhez járul még az a nem megvetendő előny — így folytatja tovább az utasítás — hogy a görög császár Zsigmonddal tanácskozhatnék a birodalmára nézve oly szükséges segíly fölött, a megindítandó keresztes hadjárat és más egyébbb hasznos kérdések felől, melyeknek megoldása a legkényelmesebben e helyt történhetnék meg.

Mindezekben foglaltakra nézve Zsigmond császári szavát köti le, hogy azokat betartandja, a minthogy ez utasítást saját pecsétje alatt is kiadja.

Eddig az utasítás. Látjuk ebből, hogy Zsigmond hajlandónak mutatkozott a zsinat összes kívánságait teljesíteni, hogy az új zsinat Magyarország fővárosában megtartható legyen. Ehhez az utasításhoz azonban bizonyos okadatolás is volt csatolva, mely hivatva volt kifejteni, mért lenne előnyösebb Budát választani.

Buda városát elsőben is ajánlaná az a körülmény, hogy a császár (Zsig-

* Így van a szövegben, jöllehet az összegezésből 25,000 arany jön ki.

mond) a jövő nyáron nagyobb sereggel szándékozik a török ellen vonulni. Ha pedig az ő készülődéseivel egyidejűleg az a hír is elterjed, hogy Budán zsinat fog tartatni, vagy már meg is kezdődött, nem lehet kétség az iránt, hogy ez a körülmény a török uralom alatt álló azon (határos) részeken, a hol sok görög vallású él, nagyobb mozgalmat fog előidézni, s tömegesen fognak fegyvert ragadni a török elűzésére, mi nem következnek be, ha a zsinat távolabb eső helyen tartatnék meg. Azonkívül Zsigmond abban a helyzetben lenne, hogy a török elleni háborúra célzó előkészületek közben a hányszor arra szükség lenne, a zsinaton megjelenhetnék, a görög császárral pedig ott, vagy a szomszédságban lévő más helyen — a milyen számos van — a megindítandó keresztshadjárat ügyében tanácskozhatnék. E mellett még, ha arra szükség van, a hussiták ügyében is könnyebben történhetnék esetleg intézkedés, a mire pedig Zsigmond nem lenne képes, ha a zsinat más helyen tartatnék meg, miután az itt elmondottakkal igénybe van véve.

Hogy a görög császár és övéi az uniora annál hajlandóbbak legyenek, Zsigmond egyuttal arra is kötelezi magát, hogy a keresztény sereg által netalán visszafoglalandó területekből csak is azokra tart igényt, melyek régi jogcímen Magyarországot illetik meg, azokat ellenben, melyek a görög császárság tulajdonát képezték valamikor, annak birtokába bocsátandja vissza. Szükségesnek tartja továbbá, hogy mindennek a véghezvitelével komolyan foglalkozzanak, hogy az unio létesíttessék, hogy a görög nép a segílyt a római egyház részéről jövőnek lássa. Reményli, hogy a pápa, a ki már eddig is kimutatta, hogy az unio ügyét mennyire szívén viseli, ép úgy a kereszties hadjárat ügyét is, a fent elsoroltak által rábíratik arra, hogy inkább Budára jöjjen a zsinat megtartása végett, mint egy másik, Olaszországon kívül eső helyre.

Végül pedig s ez az okadatolás legérdekesebb része, a császár arra is kiterjeszkedik, hogy Buda városa, mely irányban közelíthető meg a legkényelmesebben. A Baselben összegyűlt atyák, mondja az okadatolás ha Ulmig eljönnek, onnan a legkényelmesebben, legbiztosabban és csekély költséggel hajón érhetnek el Budára. Ép így könnyen érhetik el a várost a francziák, spanyolok és egész Németország. Az angolok hajóval vagy Szászország tengerparti részeit, vagy Poroszországot kereshetik fel, s onnan könnyen tehetik meg szárazföldön az utat. A lengyelek amúgy is Magyarországgal határos területeu laknak, ép úgy az olaszok is, a kikre nézve tehát az utazás módja szerfölött egyszerű.

Palomar János akkor ép Prágában időzött a zsinat megbízásából több követársával együtt, midőn Zsigmond ez utasítást részére kiállította. Visszatérve Baselbe, a zsinatnak 1437 január 11-én tartott ülésén terjesztette elő megbízatását. Átadva a császár részéről nyert megbízóleveleket, Zsigmond nevében

megtette az előterjesztést, kérve a zsinatot, hogy a császári propositióhoz képest Buda városát válasszák a zsinat székhelyéül. Ez előterjesztésről szól többek között Stoeckel Ulrik a tegernseei benczés kolostor tagja január 15-én a kolostor apátjához intézett levelében, a melyben a Palomar előterjesztéseiről mondtak magával az előterjesztéssel tárgyilag megegyeznek.¹ Johannes de Segovia, a szt. Callistusról címzett bibornok a baseli zsinatról írt művében szintén megemlékezik a január 14. ülésben tett előterjesztésekről.² A császár — szól Johannes de Segovia — felajánlotta Buda városát a zsinat székhelyéül, megígérve, hogy 280 házat teljesen ingyen bocsát a zsinat rendelkezésére házi eszközök nélkül, kötelezi magát a görögök kiadásainak megtérítésére, május elejére 25,000 forintot fizet le, hat hajót ajánl fel (a Palomar utasításában csak négyről van szó) 50,000 forint erejéig kötelezvényt kér a zsinattól, de ha a keresztes hadjárat létrejön, erről lemond, továbbá a jurisdictiót teljesen a zsinat kezeire bizza, mindezt pedig császári szavára fogadja. Az instructioval ezek megegyeznek. Látjuk azonban azt is, hogy Palomar élőszoval Zsigmondnak a lakásokra vonatkozó ajánlatánál precis számokkal állt elő, 280 házat ajánl fel a 700 görög részére, mely szám az utasításban nem fordul elő.

Ugy látszik Zsigmond ajánlata a zsinati atyákat arra bírta, hogy a helykérdést még egyszer tanulmányozzák. Stoeckel Ulrik levelében közvetlen Palomar előterjesztése után így szól: «az ügy ily módon függőben maradt, s többek véleménye az, hogy a szóban forgó oecumenicus zsinat ne helyeztessék át sem Avignonba, sem Magyarországra, hanem inkább Olaszországba vagy Bécsbe».³ Hogy tehát a kérdéssel a zsinat most újból foglalkozott, azt ebből láthatjuk. De még más helyről is tudjuk, hogy Zsigmond ajánlata megvitátásra került. Johannes de Segovia említett művében olvassuk, hogy szóba került az, hogy Buda városa nem alkalmas hely a zsinat befogadására. A zsinaton fölmerült ezt a véleményt Zsigmonddal is közölték, még pedig Berruerius toursi dékán útján, ki mint a zsinat követe küldetett Zsigmondhoz Csehországba. Zsigmond erre

¹ Kiadva Haller: «Concilium Basiliense I. 98—100 l. Palomarról a 99. lapon szól «... pridie in generali congregationeque supplicavit sacro concilio nomine prefati domini imperatoris, quatenus ipsum sacrum concilium dignaretur pro ycomenico concilio celebrando eligere civitatem Budam in Vngaria, que vulgariter nuncupata est Ofen. Et ipse dominus imperator offert adhoc domos sufficientes pro hospiciis Grecorum gratis sine precio. Item offert omnem securitatem veniendi, ibidem stoudi et recedendi etc. Offert eciam galeas et noves et quasi omnia necessaria ad conducendum istos frecos per mare. Offert eciam magnam summam pecuniarum pro expensis, videlicet XXV. milia florenorum. Allegat eciam multas causas necessarias, propter quos dictum concilium merito debeat in dicto loco celebrari.»

² Kiadva: Monumenta Conciliorum seculi XV. II. kötet. Palomar előterjesztései a 929. lapon.

³ Haller i. h.

gondoskodott arról, hogy a zsinati atyák Buda városának alkalmas voltáról számszerinti meggyőződést szerezzenek. Egy pontos összeírást készített Buda városa házainak, s azok helyiségeinek számáról, s ezt az összeírást a toursi dékán által a zsinat elé terjesztette.*

Berruer Márton részére egy instructio is állíttatott ki, melynek értelmében többek között feladata volt, hogy a zsinati atyákat informálja Zsigmond fáradozásairól a zsinat érdekében, hogy a király nagy gondot fordított megtudni, vajjon Buda városa alkalmas-e a zsinat befogadására, van-e elegendő számú lakás és mily állapotban vannak ezek. Továbbá, hogy gondja volt a hajókra és fegyveresekre, azonfelül, hogy a szükséges pénz is készen áll elküldésre, de az utóbbi felől Zsigmond gyors intézkedést kér, vajjon szükséges-e, mert ellenkező esetben egyéb szükségleteire fordítaná azt. Azonfelül megbizta Berruert annak a közlésével, hogy ő már úgy Budán, mint a szomszéd helyeken intézkedett arra nézve, hogy gaboña, bor és más élelmiszerek kellő mennyiségben álljanak rendelkezésre.

Ehhez az utasításhoz mellékelve volt egy statisztikai kimutatás, mely Buda városa házainak, szobáinak és mellékhelyiségeinek számát a város egyes részei szerint külön és összegezve és kimutatta. E statisztikai kimutatás szerint Buda városának lakásviszonyai akkor a következők voltak :

Buda várában és a belső várban az első részben volt lakház	200
ezekben volt szoba	458
ugyanott kamarák	991
ugyanott földött udvari helyiségek	471
ugyanott éléskamrák	233
az istállóknban elhelyezhető lovak száma	1833
A vár és a belső vár második részében volt lakház	122
szoba	221
kamarák	425
földött udvari helyiségek	239
éléskamrák	127
A külvárosok első részében volt lakház	408
ezekben szoba	406
kamarák	930
földött udvari helyiségek	12
éléskamrák	184
istállóknban elhelyezhető lovak száma	1786

* Kiadva : Palacky Urkundliche Beiträge zur Geschichte der Hussitenkriege in den Jahren 1419—1436. II. Bd. Prag 1873 a 473—475. lapon.

A külvárosok második részében volt lakház ...	237
szoba ...	267
kamarák ...	930
födött udvari helyiségek ...	20
eleségkamara ...	83
istállóban elhelyezhető lovak száma ...	312
összegezve tehát Budán volt úgy a várban, mint a belső várbán és a külvárosokban lakház ...	967
szoba ...	1235
kamara ...	3276 ¹
födött udvari helyiség ...	742
eleségkamara ...	627 ²
elhelyezhető lovak száma ...	3931 ³

Látjuk e számokból, hogy Buda városa akkor elegendő számú lakóhellyel rendelkezett a zsinat részére. A körülmények sajnos úgy hozták magukkal, hogy Zsigmond ajánlata figyelembe nem vétetett.

Berruer Márton visszatérte után referált megbízatásáról a zsinati atyáknak az április hó 3-án tartott ülésen, mely körülményről Johannes de Segovia is tudomást vett munkájában cumulative 900 házat és 3000 kamarát említve, a többi helyiségek számát pedig elhallgatta⁴, hozzátévé, hogy a császár a velenzeiektől azt az értesítést vette, hogy a szükséges gályák csak parancsára várnak elindulás végett. De hozzátéveszi ehhez azt is, hogy ha a császár a kellő időben a hely választása előtt tette volna meg ajánlatát Budára nézve, úgy ez a körülmény sokat, a ki különben Avignonra szavazott, arra birt volna, hogy Buda városa mellett nyilatkozzék.

A zsinati iratokban továbbra nyomot arra, hogy Zsigmond ajánlata tárgyalás alá került volna még, nem találunk. Hanem abban a jelentésben, melyet a zsinati atyák 1437 május 11/12-én Zsigmond királyhoz intéztek, s melyben a zsinaton beállott szakadásról tesznek neki jelentést, van a végén egy pont, a mely erről a kérdéstről megemlékezik. A zsinati atyák ott mintegy kérlelik Zsigmondot, hogy ne nehezteljen azért, hogy kezdettől fogva Budát vagy Bécset nem választották. Ennek az oka, mondják, az volt, hogy a császárnak nagylelkű ajánlata Budára nézve akkor nem jutott volt még el a zsinat kezéhez, sőt ellenkezőleg az aquilejai patriarcha útján Zsigmond azon nézetéről értesültek, hogy a zsinat a legjobban teszi ha Baselben marad, a minthogy ők is abban a véle-

¹ Palacky kiadásában e helyt 3027 áll.

² Palackynál 637.

³ Palackynál 3931.

⁴ Mon. Concil. gener. II. 929.

ményben voltak, hogy ez így történhetik. Bécsset pedig azért nem választották, mert Albert herczeg, Zsigmond veje a szükséges pénzsösszeget nem tudta felajánlani.*

A baseli zsinat áthelyezése Budára ezentúl szóba már nem került. Zsigmond király maga pár hónappal ezután elköltözött őseihez. A zsinaton kitört szakadás folyton élesebbé vált, mely, ki tudja, talán ki sem tör, ha Zsigmond ajánlatait Budára nézve idejekorán megteszi. Valószínű, hogy ha még tovább életben marad, az ő páratlan diplomatai ügyessége a zsinaton kitört viszályokat annyira nem engedte volna elmérgesedni.

★

Instructiones Johannis de Palomar auditoris subscriptae de hiis, que pro parte sacratissime cesaree maiestatis explicare, promovere, procurare, et deo propicio expedire habet cum sacro generali concilio basiliense sibi date Prage anno domini M^o CCCC^o XXXVI. in mense decembris.

Serenissimus dominus imperator sollicitā mente pertractans multa et maxima bona, que ex unione Grecorum cum ecclesia romana mediante dei gratia sperantur, quantis inde obviabitur periculis, animarum stragibus, captivitatibus et calamitatibus christianorum, qui proch dolor in partibus illis nimis ab infidelibus affliguntur, maxime si concurrat passagium ad sepulcrum dominicum, ad quod fidelium se accingat exercitus partes illas per quas via agenda est debellando et expugnando Christi gratia largiente ab infidelium potestate, ad quod passagium inchoandum ipse serenissimus dominus imperator intendit deo prestante intercedente mora se parare atque conferre, quodque propterea et eciam quoniam multe gentes de fide Grecorum sint in confinibus regni Hungarie, que ad terras Hungarie et possent et velle est verisimile facilius convenire deliberavit offerre sacro generali concilio pro celebratione futuri yconomici concilii pro dicta unione celebrandi civitatem Buda, que est una de nominatis in capitulis concordatis inter sacrum generale concilium basiliense et ambasiatores Grecorum.

Offert dictam civitatem cum plena securitate et libertate, dabit plenum salvum conductum pre potencia et jure firmiter valiturum quibuscunque personis et undecunque ad ipsum sacrum concilium veniendi, standi et cum placuerit recedendi, et quod omnes prelati principum et aliorum oratorum et alii quicunque ecclesiastici vel seculares, qui pro causa dicti concilii veniant, undecunque sint sub potestate et jurisdictione sacri concilii vel iudicum ab eo deputando-

---

* Haller: Concilium Basiliense I. 453.

rum et nullius alterius persone, ipse quoque dominus imperator cum suis omnibus officialibus et ministris invocatis, vel invocati prestabunt auxilia optima pro executione justicie officialibus per concilium deputandis.

Offert dare pro domino imperatore Grecorum, patriarcha constantinopolitano et aliis prelatibus et personis Grecorum usque ad numerum DCC personarum, juxta promissionem sacri basilienensis concilii (sic), habitaciones sufficientes et provisionem in equis, vecturis, victualibus, quam cito applicuerint ad ultimum portum et deinde veniendo ad dictam civitatem quamdiu ibi manebunt vel erunt infra regnum Hungarie.

Pro prelatibus et aliis personis omnibus offert habitaciones gratis, pro utensilibus autem ordinabuntur certe persone a sacro concilio et dicta civitate parvo numero ad taxandum rationabiliter mercedes eorum.

Victualia deo propicio erunt in optimo foro, nec erunt solito cariora, sed dictus dominus imperator deo favente disponet undique afferi et habundanciam omnium victualium ibi esse, quoniam illa patria dei munere omnipotentis pane, vino, carnibus, piscibus et aliis ad victum humanum necessariis plurimum est habundans.

Offert etiam dare et concedere sacro concilio duas galeas grossas et duas subtiles armatas et sicut opus est preparatas in portu Veneciarum in principio mensis maii ad eundem Constantinopolim (sic), ut cum duabus grossis et aliis duabus, que de Constantinopoli esse debent, dictus dominus imperator Grecorum, patriarche et ceteri venire valeant; due vero subtiles pro custodia civitatis ibi manere cum CCC ballistariis, qui cum dictis galeis sunt destinandi, quos etiam similiter habere et concedere promittit, et omnes expensas que pro predictis fuerint necessarie iuxta formam concordatorum inter dictum sacrum concilium et ambasiatores Grecorum.

Item offert concedere dicto sacro concilio in dicto tempore et loco XXX^m ducatorum in prompta pecunia, sicut in dictis concordatis inter ipsum concilium et ambasiatores Grecorum continentur esse opus XV^m ducatorum ex una parte et X^m ex alia.

De predictis quantitibus XV^m superscriptis ducatorum et X^m ducatorum et expensas dictarum superscriptarum galearum et CCC ballistariorum debet sacrum concilium debitorium facere dicto domino imperatori et cavere de restituendo infra tempus de quo rationabiliter visum erit.

Verumtamen si dei gracia concedenda sequetur unio Grecorum cum romana ecclesia et indicatur generale passagium, non volt (sic), quod sibi restituantur, sed expendantur in subvencionem dicti passagii eo modo, quo per sacrum concilium ordinabitur, nam in tali casu quantitates predictas, que ultra

nonaginta mille florenorum summam ascendunt, offert deo pro remedio anime sue et ut divina dextera sibi dignetur assistere ad exaltacionem nominis christiani, quatinus illud sacrum sepulcrum, in quo Salvatoris nostri corpus post crucis tropheum quievit, propriis oculis valeat intueri, terra sancta sub christianorum potestate redacta felicissimam existimans dierum suorum consumacionem, si hec sibi videre divina gracia largiretur.

Profecto Greci ad unionem libencius et audencius accedent cum intelligent sibi reale auxilium adesse, quo cum dei auxilio possint ab infidelium infestationibus liberari.

Nec dubium, quod imperator Grecorum libencius veniret ad dictam civitatem budensem, in qua iam ipse alias fuit, et inde poterit de dispositione terre seu frequencius nova scire et occurrentibus necessitatibus providere.

Preterea poterit cum dicto domino imperatore habere consilia et tractatus super agendis pro subsidio terre illius et mutuo colloqui et disponere de dicto passagio deo propicio perficiendo multaque alie utilitates insurgere que vix possent explicari et certe pro negociis istis nullibi melior possit dispositio reperiri.

Supra dicta omnia, que dictus serenissimus dominus imperator offert servare tenere et adimplere, promittit in verbo cesareo, in quorum omnium robor fidem et testimonium sigillum eius presentibus est de eius expresso mandato appositum.

*

Motiva ad partem explicanda que faciunt ad inducendum, quod Budam debent eligere.

Primo quoniam sequenti estate deo propicio serenissimus dominus imperator intendit cum potenti exercitu aggredi contra Turcos, unde cum ipso sic agrediente fama concurret, quod sacrum generale concilium debet celebrari, vel iam incipiet in dicta civitate celebrari, non dubium omnes christiani animositatem suscipient et infideles terrorem et hoc solum multum deo favente propiciet, quoniam in partibus illis est magna multitudo christianorum de fide greca, qui subiciuntur dictioni Turcorum, unde hac spe animati audebunt insurgere contra tyrannicam dominationem Turcorum. Hoc non esset, si alibi concilium celebraretur, quoniam talis ad eos rerum noticia non veniret.

Preterea dictus dominus imperator poterit simul intendere expugnacioni Turcorum dirigendo exercitum et necessaria disponendo et frequenter, sicut opus erit, sacrum concilium visitare atque ibidem, vel in aliis convicinis locis, cum sint multa loca in propinquo, cum domino imperatore Grecorum habere tractatus et consilia super disponendis et ordinandis super dicto passagio; poterit eciam circa facta Bohemie curam prebere et non posset dictus dominus

imperator, propter predicta occupatus, suam exhibere presenciam si alibi celebraretur concilium.

Et ut dictus imperator Grecorum et sui unionem libencius amplectantur intendit sibi offerre, quod omnes terras, quas divina manus sub christiani exercitus redegerit potestate que olim fuerunt de imperio Romeorum, ipsi imperatori Romeorum libere dimittet, nec aliquid sibi retinere intendit de terris deo propicio recuperandis, preter illas que sunt de antique titulo Ungarie.

Item sacrum concilium de propinquo existens melius cognoscet dispositiones rerum et incumbentes necessitates, movebuntur affectus patrum de sacro concilio ad subveniendum necessitatibus populi christiani eo fervencius, quo clarius cognoscent et eo prudencius, quo rerum dispositiones magis intelligent; et postquam pro unione Grecorum cum ecclesia romana hec omnia fiunt, opus est dare omnem operam, ut populus qui esset de fide greca, sciat subsidium ecclesie latine et ab infidelium oppressionibus liberetur.

Item cum dominus noster papa semper se ostenderit multum affectuosum ad dictam unionem et eciam ad passagium in terra sancta, sperandum est, quod cum intelliget hanc optimam dispositionem bene contentus erit et omnem favorem et auxilium rebus agendis prestabit; ex hiis respectibus et aliis ciciis inclinabitur venire ad dictam civitatem budensem, quam ad alium locum extra Italiam, in quo concilium celebraretur.

Ad dictam civitatem Bude est accedendi bona dispositio, nam omnes patres, qui sunt in Basilea, postquam veniunt in Ulmam navigio possent tute et cum paucis expensis Budam venire, inde est facilis via nationi gallice et Hispanie et toti Almanie. Anglici vero poterunt ad partes Saxonie Stangnales vel Prussiam portum accipere et inde per terram faciliter venire. Poloni confinant Hungarie, item et Italici, unde promptus est accedendi modus.

Si deo propicio ad dictum concilium in dicta civitate conveniant, sicut est verosimile sperandum, dominus noster papa cum dicto serenissimo imperatore cardinalibus, prelatibus, principum oratoribus de ecclesia latina, dominus imperator Grecorum cum quatuor patriarchis et aliis de ecclesia Grecorum, sicut est condictum, non videtur quod sine maxima Christianorum utilitate evadere possit.

(Bécsi udv. és áll. levéltár, Reichsregistraturbuch L. kötet, fol. 2 s kk.)